

İbadetin Ehemmiyeti

İbadet, Cenab-ı Hakkın varlık ve birliğini, azamet ve kibriyasını tasdik ederek O'na kulluk etmektir.

İbadet, “Hâlık ile abd arasında pek yüksek bir nisbet ve şerefli bir rabıtır.”[1]

İbadet, İslâm dininin ruhu ve temelidir. İman edip hakkıyla ibadet eden insan, kâmil manada Müslüman olur ve Cenab-ı Hakkın muhabbet ve rızasını kazanır.

Cenab-ı Hak, bütün alemleri birbirine raptedip insanın hizmetine verdiği gibi, insanı da kendisine ibadet için yaratmıştır. Ta ki insanın iman, ubudiyet ve tefekkür ile Allah'a olan irtibatı devam etmiş olsun. İbadet vesilesiyle halk ile Halık arasında ülfet ve ünsiyet olur. Allah onları sever, onlar da Allah'a karşı olan kulluk vazifelerini aşk ve muhabbetle yaparak O'na karşı itaatlerini bildirirler.

Bir ayette mealen şöyle buyrulur:

“Ben cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım.”[2]

buyurarak, bu hakikati ifade etmiştir.

Bu ayetten de anlaşıldığı gibi, insanın yaratılışındaki asıl gaye, Allah'a iman etmek ve ona gönül hoşluğuyla ibadet edip rızasını kazanmaktır. Başka bir ayette de mealen şöyle buyrulmaktadır:

“Ey insanlar! Sizi ve sizden evvelkileri yaratan Rabbinize ibadet ediniz ki, takva mertebesine vâsil olasınız. Ve yine Rabbinize ibadet ediniz ki, arzı size döşek, semayı binanıza dam yapmış ve semadan suları indirmiş ki, sizlere rızık olmak üzere yerden meyve ve sâir gıdalar çıkartsın. Öyle ise, Allah'a misil ve şerik yapmayınız. Bilirsiniz ki, Allah'tan başka ma'bud ve Hâlıkınız yoktur.”[3]

Cenab-ı Hakk'ın insana vermiş olduğu maddi ve manevî, enfusi ve afaki nimetlerin nihayeti yoktur. İnsan, o nimetleri veren Münim-i Kerimi düşünerek, muhabbet ve ibadetini O'na hasretmelidir. İbadet Allah'ın vermiş olduğu bu sayısız nimetlerine karşı bir şükürdür. Şükür ise, en mühim ibadetlerden biridir.

Şükür, verilen herhangi bir nimetten dolayı lisan, fiil ve kalp ile Allah'a yapılan saygı ve hürmettir.

İnsan, vazife-i asliyesi olan ibadeti kendi saadet ve selametine vesile yapıp, Allah'ın ibadetten müstağni olduğuna itikat etmelidir. Yani insan, Cenab-ı Hakk'ın hiçbir mahlukun ibadetine muhtaç olmadığına şuurunda olmalıdır. Evet, bir hastanın doktorun verdiği ilaçları kullanması onun faydasıdır. O ilaca tabibin değil, hastanın ihtiyacı vardır. İnsan ibadet ve taatte sabredip, onda devam etmelidir. İnsan ancak sabır ile maddi ve manevi kemalata kavuşur ve kurtuluşa erer. Nitekim bir ayette mealen şöyle buyrulur:

“Onlar, sabır edicilerdir, sadıktırlar, ibadetlere müdavimdirler...” [4]

Beşerin en nuranî ve en mükemmeli olan umum peygamberler ile evliyalar, mürşitler ve müminler göstermiş oldukları bu sabır ile makam-ı mahbubiyete çıkmışlardır.

“Allah sabredenler ile beraberdir.” [5]

Evet, Allah'ın bir insan ile beraber olması en büyük bir saadet ve en yüksek bir makamdır.

Ulema-i Kiram Hazretleri ibadeti üçe ayırmışlardır:

- 1. Cenneti kazanmak için yapılan ibadetler,*
- 2. Cehennem azabından kurtulmak için yapılan ibadetler,*
- 3. Muhabbetullah ve Rıza-i İlahi için yapılan ibadetler.*

Bu ibadet çeşitlerinin en efdali muhabbetullah ve rıza-i ilahi için yapılandır. Bediüzzaman bu hakikatı şöyle ifade eder:

“Ubudiyet, emr-i İlahîye ve rıza-yı İlahîye bakar. Ubudiyetin dâîsi emr-i İlahî

ve neticesi rıza-yı Hakk'tır. Semeratı ve fevaidi, uhreviyedir.”[\[16\]](#)

İbadet, ne cehennemden kurtulmak ne de cenneti kazanmak için yapılmamalı. Ubudiyet garazsız ve sırf Allah için olmalı.

“Belki sebepsiz ve bizzat mahbup olan kemal-i mutlak sâhibi Zât-ı Zülkemâl”e karşı ubudiyet akıl ve vicdanın gereğidir.

İnsanın en mükemmel fiili, kendi vicdanın sesiyle riyasız olarak aşk ve muhabbetle yaptığı ibadettir. Zaten ibadetin hakikatı da budur. Bir kulun aşk, muhabbet ve hürmetle halıkını sevip O’nu tazim etmesi, cidden şerif ve nezif bir ibadettir. Bediüzzaman Hazretlerinin ifade ettiği gibi;

“Ubudiyetin esası olan, acz ve fakr ve kusur ve naksını bilmek ve niyaz ile dergâh-ı uluhiyete karşı secde etmektir.”

İnsan sonsuz aciz, fakir ve nakıs olarak yaratılmıştır. İnsanın asıl ve en mühim vazifesi acz, fakr ve noksanlığını görüp, Allah’a hakkıyla kul olmaktır. Kulluk vazifesini yerine getirmeyenler, gurur ve kibirle küfran-ı nimet ederler; âdeta dünyaya sığmazlar Halbuki insan acz, fakr ve kusurunu bilmekle kemâle erer.

Acizlik, insanın zâtî sıfatı iken, hayal ve vehimle kendini büyük görmek en büyük bir hastalıktır. Kalp ve ruha arız olan bu manevî hastalığın tedavisi imkânsız değilse de pek güçtür. İnsan iyi düşünürse, bu halinin kulluk sıfatına tamamen zıt olduğunu anlar.

İnsanoğlu garip ve acip bir mahlûktur. İnsanlardan, ara sıra da olsa, Cenab-ı Hakkın rububiyet sıfatını taklide cesaret edenler olmuştur. Firavun ve Nemrut onlardan sadece ikisidir. Ancak bunlardan biri suda boğulurken, diğeri de bir sineğe mağlup olup elim akibete uğramışlardır.

Büyüklik ve azamet Allah-ı Azimüşşan’a mahsustur. Öyle ise bir mikroba bile mağlup olan insanın ne haddi var ki, bunlara sahip olma davasında bulunsun. Zillet içinde büyüklik taslamak, nefsin oyuncağı olmak demektir. Zira köle, kendini efendisinin yerine koyamaz.

İnsanın büyüklüğü ve şerefi, Cenab-ı Hakk’a karşı kulluğunun şuurunda olup, onu hakkıyla yerine getirmesidir. Zira, insanın izzeti, büyüklük ve şerefi, servetinde, makamında ve şöhretinde değil, Cenab-ı Hakka karşı zilletindedir Her hangi bir eşyayı altınla süsleyebilirsiniz, fakat altın başka bir şey ile ziyetlenip

kıymetlenemez. Çünkü onun kıymeti zatındandır, hariçten değil. İşte Cenab-ı Hakkın üstün yarattığı insan da böyledir. Her şey onunla değer kazanır. O ise, ancak Allah'a olan ubudiyetiyle değer kazanır.

İşte böyle bir insan için kulluk şerefinden daha halâvetli, daha şerefli hiçbir şey tasavvur edilemez. Hatta bütün peygamberler bile nübüvvetlerinden ziyade, Allah'a kul oldukları için iftihar etmişlerdir. Kulluk şerefini nübüvvetlerinden daha üstün görmüşlerdir. Onlar önce kul, sonra resûldürler. Demek ki, risalet şerifi kulluk sıfatına bina edilmiştir. Risalet gibi ulvî bir mertebeye ve nice makamlara vasıl olan Peygamber Efendimize (s.a.v) hitaben Cenab-ı Hak:

“Ya Muhammed, seni bu kadar ulvî derecelere kavuşturmuşken, bunlardan başka daha seni neyle şereflendireyim?”

buyurunca, Peygamber Efendimiz (s.a.v)

“Ya Rabbi beni kulluğunla, ubudiyetinle şereflendir.”

diyerek mukabelede bulunmuştur.

İşte kulluğun ehemmiyetini ortaya koyan bundan daha büyük bir hakikat olamaz. Halbuki insanlardan kimi, şeref ve fazileti şöhretin cazibesinde, kimi servetin ihtişamında, kimi de siyaset aleminde aramaktadırlar. Oysa bunlar birer gölgeden ibaret olduğundan, aradığı saadet ve mutluluğu onlarda bulmaları mümkün değildir. İnsanın, Allah'a ubudiyeti haricinde bir şeref ve izzet araması, kulluğun ehemmiyetini idraktan uzak olduğunu gösterir. Ubudiyet, yaradılışın en son ve en mühim gayesidir.

İnsanın iki cihetle kulluğu var:

“Bir ciheti; gaibane bir surette bir ubudiyeti, bir tefekkürü var. Diğeri; hazırane, muhataba suretinde bir ubudiyeti, bir münacatı vardır.

"Birinci vecih şudur ki: Kâinatta görünen saltanat-ı rububiyeti, itaatkârane tasdik edip kemalâtına ve mehasinine hayretkârane nezaretidir..."

"İkinci Vecih, huzur ve hitab makamıdır ki; eserden müessire geçer, görür ki: Bir Sâni'-i Zülcelal, kendi san'atının mu'cizeleri ile kendini tanıttirmek ve bildirmek ister. O da iman ile marifet ile mukabele eder." [7]

Cenab-ı Hak bu dünyayı, insanın ubudiyeti için bir mektep, talimgâh ve bir kışla olarak yaratmıştır. Öyle ise bu talimgâha ve mektebe gelenler, buradaki kulluk vazifelerini en iyi şekilde tekmil edip cennete layık bir insan olabilmenin azmi ve gayreti içinde olmalıdırlar. Kulluk, Allah'a itaat etmekle olur. İtaat ise, O'nun emirlerini yerine getirip, yasaklarından sakınmakla gerçekleşir.

Her şeyde olduğu gibi, ubudiyet ve kullukta da rehber ve önder Hazret-i Peygamber'dir (sav).

Bediüzzaman Hazretleri bu hakikatı şöyle ifade eder:

“Rabb-ül Âlemîn, meyve-i âlem olan insana, âlemi içine alacak bir vüs'at-i istidad verdiğinden ve bir ubudiyet-i külliyeye müheyya ettiğinden ve hissiyatça kesrete ve dünyaya mübtela olduğundan, bir rehber vasıtasıyla, yüzlerini kesretten vahdete, fâniden bâkiye çevirmek istemesine mukabil; en a'zamî bir derecede, en eblağ bir surette, Kur'an vasıtasıyla en ahsen bir tarzda rehberlik eden ve risaletin vazifesini en ekmel bir tarzda îfa eden, yine bilbedahe o zâttır.”[\[8\]](#)

İbadetin bir vechesi de Cenab-ı Hakkın insana verdiği nihayetsiz istidat ve kabiliyet ile O'na ayinedarlık etmesidir. Mesela gözüyle Cenab-ı Hakkın kainattaki asarına bakıp temaşa etmesi, kulağıyla ibretli şeyleri dinlemesi, dilinin taamlar için bir müfettiş olması ve akıyla en büyük ibadet olan tefekkürü yapmasıdır.

İbadetin en makbul olanı ihlas ile yapılandır. İhlası kazanmak çok mühimdir.

Çünkü ihlas, ibadetin ruhudur. İhlas yapılan bir işi, temiz, içten, riyasız ve samimi yapmaktır. İhlas, karşılıksız sevgi ve içten bağlılıktır.

İhlâs yapılan her işte ve bilhassa ibadetlerde sadece Allah'ın rızasını gözetip, gösteriş, riya, hile ve desiseden sakınmaktır.

İhlâs, kişinin icra ettiği ibadetlerini ancak Allah'ın havl ve kuvvetiyle yaptığını bilmesidir. İnsan böylece yaptığı ibadetlerine güvenmekten, gururdan, ucuptan ve şirki hafiden, yani gizli şirkten kurtulmuş olur. Çünkü bütün iyilikler ve güzellikler Allah'tandır. Kusur ve noksanlık ise insanın nefsindedir.

“Mehasinin hep mevhubedir; seyyiatın meksûbedir.”[\[9\]](#)

İhlâs, kalp temizliğinin ve samimi niyetin delilidir. Kişinin maddî ve manevî bütün varlığı ile Allah'a kul olması, ibadetini dünyevi ve uhrevi hiçbir şeye alet etmemesidir. Cenab-ı Hakk'ın rızası ihlâs ile kazanılır. Bazen ihlâs ile söylenmiş bir kelime, bir insanın kurtuluşuna sebep olabilir. Allah'ın bir kişiden zerre kadar razı olması, o insan için en büyük bahtiyarlık ve saadettir.

Allah'ın rızasını kazanmak kadar büyük bir saadet düşünülemez. Bunun en büyük vesilelerinden biri ibadettir. İbadetle insan, kalbini Allah'a bağlar, tevekkül ile O'na istinad eder, hadiselerin tazyikinden kurtulur, huzur ile yaşar. İbadet, insanın kalbinden uzaklık perdesini kaldırır, onu Allah'a yaklaştırır ve daimi bir huzura kavuşturur. Böylece insan, gaflete dalarak Ma'budu İlahiyi unutmaz.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurur:

“Ben Cebrail'den ihlâsın ne olduğunu sordum. Şöyle cevap verdi;

Ben de Aziz ve Celil olan Allah'a: İhlas nedir, diye sordum; O şöyle buyurdu:

“İhlâs, benim bir sırrımdır. Onu kullarımdan sevdiğim kimselerin kalbine koyarım.”

Ahlâk abideleri olan peygamberler, ihlâsla yoğrulmuş şahsiyetlerdir. Onlar, tebliğlerinde ve diğer bütün işlerinde Allah'ın rızasından başka bir gaye ve maksat gözetmemişlerdir.

Mü'minler bütün söz ve davranışlarında yalnız Allah'ın rızasını gözetmelidirler. Uhud savaşında en önde savaşan Kuzman, Medine'deki hurmalıklarını korumak niyetiyle savaştığı için, Cehennemlik olmuştur. Demek ki, kişinin niyeti çok mühimdir.

Mabud-u Hakk'ın emrettiği ibadetler, insanların gücünün yetmeyeceği şekilde değil, hatta insan takatının çok altındadır. Müfessirler, Cenab-ı Hakk'ın emrettiği ibadetlerin insan takatının son sınırı olmadığını ifade etmişlerdir. Yani insan takatının sınırı orucu bir ay tutmak ve namazı beş vakit kılmak değildir.

Zerrelerden yıldızlara kadar, canlı cansız her şey Allah tarafından vazifelidir. Onların vazifeleri ibadetleridir. Her şey ibadet ile mükellef iken, elbette insan gibi mükerrerem, şuurlu bir mahluk bundan müstesna olamaz.

Cenab-ı Hak, âhirette bizlere:

“Ey Kullarım! Ben sizleri yoktan var ettim. Sizin nihayetsiz ihtiyaçlarınızı

yerine getirmek için bütün kainatta olan enfusi ve afaki nimetlerimle size teveccüh ettim. Maddî ve manevî hadsiz nimetlerimi üzerinize yağdırdığım halde siz kimin huzurunda eğildiniz, kime secde ettiniz, kime hizmet eylediniz ve bu nimetlerin şükürünü kime ettiniz? Şükür ve ibadet bana layık iken, beni unutup kimlere el açıp boyun eğdiniz?"

dediğinde, o huzurda hâsıl olan hayâ ve utanma ateşi, Cehennem ateşine nisbeten daha ağır ve şiddetli olmaz mı?

Tevhid bülbülleri unvanına layık olan müezzinler, şairin ifade ettiği,

*"Emr-i Bülentsin ey ezan-i Muhammedî!
Kâfi değil sadana cihan-ı Muhammedî!"*

ulvî hakikatını minarelerden yükselen lâhuti bir sada ile mü'minlerin kalplerine sürur ile doldururlar. Müezzinler seher vakti **"Es-selatü Hayrun Minennevm"** nidası ile insanları uyku gafletinden uyandırarak, dergâh-ı ilâhiyeye kulluk vazifeleri için davet ederler. İlahi feyizlerin sağnak sağnak yağıp tecelli ettiği o seher vaktinde, azamet-i subhaniyeyi temaşa eden ve O'nun vahdaniyetini ve kudretini müşahede eden hakiki neşe erbabı için, bundan daha büyük bir lezzet ve mazhariyet tasavvur edilemez. Hakiki aşk ile gark olan bir mü'min, o vakitte abdest alıp ubudiyetini ilan etmekle ebedi bir saadete kavuşur ve o vaktin letafetini zevk eder.

İbadetin zevkine eren bir insan, bunu aşk, şevk ve muhabbetle yapar... Zira **ibadet** insanın,

"Bu misafirhane-i dünyada, aciz ve fakir kalbine kut ve gıda ve elbette bir menzili olan kabrinde gıda ve ziya ve herhalde mahkemesi olan mahşerde senet ve berat ve ister istemez üstünden geçeceği sırat köprüsünde nur ve buraktır."[\[10\]](#)

Kabirde ışık ve sıratla burak olacak namaz, ruhun hassasiyetini ve kalbin temizliğini temin eder. Zira ibadetin en ulvisi, en mukaddesi ve en mükemmeli namazdır. Allah'a karşı şükürün en mükemmel şekli ve O'nu ta'zim ve tesbih etmenin en güzel yolu namazdır. Zira namaz, bir çok ibadeti içine alan ulvî bir ibadettir. Allah'ın rızasını temine en güzel vasıta da yine namazdır Hayatını huzur ve saadete devam

ettirmek isteyen bir insan, namaza devam etmelidir. Zira, **“Namaz müminin miracıdır.”** Hayatını namaz ve diğer ulvi ibadetlerle geçiren bir insan ne kadar bahtiyar ve ne kadar huzurludur!

Namaz içinde insana huzur veren öyle büyük bir sır vardır ki, tarif edilmez. Cenab-ı Hak kullarını günde beş defa kendi manevi huzuruna davet ederek onlarla adeta sohbet ediyor, onların manevi derecelerini arttırıyor ve huzuru ile onları şereftendiriyor.

Namaz, insanın, *“Mahz-ı rahmet olarak Zât-ı Celîl-i Zülcemâl ve Mâbud-i Cemîl-i Zülcelâl’in huzuruna kabûlü”* [11]dür.

Evet, insan için Allah’a muhatap olmaktan ve O’nunla böyle ulvî bir sohbet etmekten daha büyük bir huzur, daha büyük bir izzet ve şeref düşünülebilir mi? Böyle bir davetin ulviyetini ve kıymetini anlayan bir insanın şevk ile o huzura koşması icab eder.

İnsan nafil ibadetler, dua, zikir ve Kur’an okumakla da Cenab-ı Hak ile mükâleme şerefine her an ve her yerde nail olabilir. Namaz kılmayan bir insan, bu şereften mahrum kalacağı gibi, büyük bir azaba da düşer olacaktır.

Ahiretteki azapla ilgili olarak şöyle buyrulur:

“Onlar suçlulara sorarlar: 'Sizi Sakar cehennemine sürükleyen nedir?' Suçlular şöyle cevap verirler: 'Biz namaz kılanlardan değildik.'” [12]

Peygamber Efendimiz de (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

“Kıyamet gününde kulun ilk hesaba çekileceği şey namazdır.”

Kur’an-ı Kerimde namazdan bahseden doksandan fazla ayet vardır. Bu ayetlerinden bazılarını göz atalım:

“Şüphesiz namaz, mü’minlere, vakitle belirlenmiş olarak farz kılınmıştır.” [13]

“Onlar gaybe inanırlar, namazı dosdoğru kılarlar...” [14]

“Sabrederek ve namaz kılarak (Allah’tan) yardım dileyin. Şüphesiz

namaz, Allah'a derinden saygı gösterenlerden başkasına ağır gelir.”[15]

“Onlar ki, namazlarında derin saygı içindedirler.”[16]

“Onlar ki, namazlarını kılmaya devam ederler.”[17]

“Sana vahyolunan kitabı oku, namazı da dosdoğru kıl. Çünkü namaz, insanı hayasızlıktan ve kötülükten men eder. Allah'ı anmak (olan namaz) elbette en büyük ibadettir. Allah yaptıklarınızı bilir.”[18]

“Ey iman edenler, rükû edin, secde edin, Rabbinize kulluk edin ve hayır işleyin ki, kurtuluşa eresiniz.”[19]

Evet, *“Namazda; ruhun ve kalbin ve aklın büyük bir rahatı vardır.”[20]*

Namazda hem hizmet hem kurbiyet hem de vuslat vardır. Allah'ın bu kudsi davetine icabet etmek hizmettir. Ruh, kalp ve bütün duygularla Allah'a teveccüh etmek, kurbiyettir. Kulun, namaz vasıtasıyla Allah'ın huzuruna kabul edilmesi ve O'nunla ali bir sohbet etme şerefine mazhar olması da vuslattır. Bir hadisi kudsi de Cenab-ı Hak şöyle buyurur:

“Bir kulum beni tazim ederse, ben de onu tazim ederim. Beni tazimin en güzel yolu da namazdır.”

Bediüzzaman Hazretleri de namazın ehemmiyetini şöyle ifade eder:

“Namazın mânâsı Cenab-ı Hakk'ı tesbih ve ta'zim ve şükürdür.”[21]

Allah'ın mü'minlere imandan sonra en büyük ihsanı, ikramı ve hediyesi namazdır.

Dipnotlar:

[1] *İşarat-ül İ'caz.*

[2] *Zariat Suresi, 51/ 56.*

-
- [3] Bakara Suresi, 2/ 21-22.
[4] Âl-i İmran, 3/17.
[5] Bakara Suresi, 2/153.
[6] Lem'alar.
[7] Sözlür.
[8] Sözlür.
[9] Mesnevi-i Nuriye.
[10] Sözlür.
[11] Sözlür.
[12] Müddessir Suresi, 74/40-43.
[13] Nisa Suresi, 4/103.
[14] Bakara Suresi, 2/3.
[15] Bakara Suresi, 2/45.
[16] Mü'minun Suresi, 23/2.
[17] Mü'minun Suresi, 23/9.
[18] Ankebut Suresi, 29/45.
[19] Hac Suresi, 22/77.
[20] Sözlür.
[21] Sözlür.